# CHARAKTERISTIKY VÝUKOVÉ KOMUNIKACE V KRUHOVÉM USPOŘÁDÁNÍ ŠKOLNÍ TŘÍDY

Martin Majcík

**Klíčová slova:** výuková komunikace, kruhové uspořádání, etická výchova, diskuze

Kruhové uspořádání je založeno na proxemické blízkosti všech účastníků výuky. Protože žáci mezi sebou nemají fyzické překážky a mohou snadněji navazovat oční kontakt s učitelem, podporuje dané uspořádání vzájemnou interakci žáků a také jejich zapojení do výuky. V tomto ohledu se kruhové uspořádání odlišuje od tradičního sálového uspořádání. Výuka v kruhu byla pozorována na vybraných gymnáziích v seminářích etické výchovy pro žáky třetího ročníku. Výzkumná otázka tedy zní: Jaké jsou charakteristiky výukové komunikace v kruhovém uspořádání třídy v semináři etické výchovy?

Základním prostředkem pro realizaci výuky ve školní třídě je komunikace. Výměnu sdělení mezi učitelem a žáky během vyučování definujeme jako výukovou komunikaci (Šeďová, et al., 2012), která je dle Gavory (2005) charakteristická svým obsahem, cílem, časovým rozložením, vymezenými rolemi komunikačních partnerů a také prostorovým uspořádáním, ve kterém výuka probíhá.

Tradiční prostorové uspořádání charakterizujeme jako sálové, protože lavice jsou seřazeny v řadách a žáci jsou otočeni jedním směrem k tabuli a učitelské katedře (Rosenfield, et al. 1985). Uspořádání učiteli usnadňuje zapojení žáků v průběhu samostatné práce a jejich kontrolu (Wannarka, & Ruhl, 2008).

Rozdílný cíl ovšem plní kruhové uspořádání, jež je založeno na proxemické blízkosti žáků, čímž podporuje jejich vzájemné interakce (Gremmen, & Berg, 2016), protože odstraňuje fyzické překážky a umožňuje oční kontakt. Dané uspořádání tedy ovlivňuje chování komunikačních aktérů, což formuje podobu výukové komunikace.

Pro realizaci výzkumného šetření byl zvolen kvalitativní přístup, aby bylo možné zkoumat reálnou podobu výukové komunikace. Pro sběr empirických dat bylo zvoleno zúčastněné a nestrukturované pozorování a rozhovor. Analýza datového korpusu byla realizována prostřednictvím otevřeného kódování (Hendl, 2005).

Sběr dat probíhal na dvou záměrně vybraných gymnáziích, jež pro žáky třetího ročníku organizují volitelný seminář etické výchovy, který probíhá v kruhovém uspořádaní. Celkem byla pozorováním nashromážděna data z 16 vyučovacích hodin semináře. Rozhovory byly vedeny s učiteli těchto seminářů.

Ve srovnání s komunikací v klasické výuce došlo k vymezení tří charakteristik výukové komunikace v diskuzním kruhu. Zaprvé se jedná o využití falešné diskuze, která je založena na otevřených učitelských otázkách, má tematické zaměření, ale dochází k absenci vzájemné reaktivity žáků. Druhou charakteristikou je dyadická komunikace v podobě autentického a iluzivního dialogu. Zatřetí byla vymezena spontánní diskuze, která nevzniká na základě učitelské otázky, ale je založena na vzájemné interakci žáků.

## Bibliografie


Gavora, P. (2005). *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido.

Gremmen, M. C., van den Berg, Y. H. M., Segers, E., & Cillessen, A. H. N. (2016). Considerations for classroom seating arrangements and the role of teacher characteristics and beliefs. *Social Psychology Of Education*, 19(4), 749-774. Dostupné z https://link.springer.com/article/10.1007/s11218-016-9353-y

Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace.* Praha: Portál.

Rosenfield, P., Lambert, N., & Black, A. (1985). Desk Arrangement Effect on Pupil Classroom Behavior*. Journal Of Educational Psychology*, 77(1), 101-108.

Šeďová, K., Švaříček, R., & Šalamounová, Z. (2012). *Komunikace ve školní třídě.* Praha: Portál.

Wannarka, R., & Ruhl, K. (2008). Seating arrangements that promote positive academic and behavioural outcomes: a review of empirical research. *Support For Learning*, 23(2), 89-93.